

Samenvatting rapport

Afleiding bij aanrijdingen op de werkplek

Een verkenning van het onderwerp en analyse van vijftig ernstige arbeidsongevallen

Vera Sol¹

Trefwoorden: Aanrijdingen van voetgangers, Afleiding, Arbeidsongevallen, Storybuilder

Het rapport beschrijft een onderzoek over de vraag hoe afleiding van werknemers een rol speelt bij aanrijdgevaar op de werkplek, zoals een fabriekshal of werkterrein (Sol et al., 2020). Aanrijdingen hebben vaak meerdere oorzaken. Zo kan het voorkomen dat er te weinig werkruimte is tussen voertuig en voetganger, of bestuurder en/of voetganger hebben elkaar niet gehoord of gezien. Ook kan de voetganger zich op een gevaarlijke locatie bevinden. De vraag is dan of afleiding mogelijk een rol gespeeld heeft bij een van deze oorzaken. Om hier een beter beeld van te krijgen heeft het RIVM vijftig ernstige arbeidsongevallen waarbij afleiding een rol speelde nader geanalyseerd.

De analyse is gemaakt op basis van dossiers die bij de Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid beschikbaar zijn. Naast deze analyses zijn arbo-professionals geïnterviewd over het onderwerp afleiding, is de literatuur verkend en is de Storybuilder database met ernstige arbeidsongevallen geraadpleegd.

Wie werd afgeleid?

Bij ongeveer de helft van de vijftig ernstige aanrijdingen die zijn bekeken, was de bestuurder afgeleid. Afleiding speelde vaker een rol bij de aangereden voetgangers. Meer dan driekwart van hen was afgeleid ten tijde van het ongeval. Bij ruim een derde van de aanrijdingen waren zowel de bestuurder als de voetganger afgeleid.

Hoe werden medewerkers afgeleid?

Cognitieve en visuele afleiding kwamen het vaakst voor. Cognitieve afleiding betreft met name een focus op het werk, waardoor er niet op factoren in de omgeving (voertuigen, voetgangers) werd gelet. In slechts enkele gevallen was sprake van dagdromen. Visuele afleiders waren bijvoorbeeld rommel op de grond of een obstakel langs de loop of rijroute.

Wat gebeurt er als iemand is afgeleid?

Als een medewerker is afgeleid, kan het gebeuren dat de aandacht voor de werktaak verkeerd gericht of verminderd is. Het resultaat is dat die persoon daardoor een stap vergeet in de uitvoering van die taak of dat hij/zij zich minder bewust is van de situatie om zich heen. Zowel in onze analyse als de interviews bleek dat laatste

geregeld voor te komen. De afgeleide medewerkers waren bezig met het werk en merkten veranderingen in de omgeving, zoals een passerende voetganger of een naderend voertuig, niet op.

Anders dan op de openbare weg

De manier waarop afleiding een rol speelt, is anders voor aanrijdingen op het werk dan wat bekend is over bij ongevallen op de openbare weg. Ervaren bestuurders op de openbare weg kunnen afleidende activiteiten gaan zoeken, zoals gebruik van de smartphone. Dit onderzoek geeft een ander beeld voor aanrijdingen op het werk. Mensen op het werk leken de afleiding niet vrijwillig op te zoeken. Het was onderdeel van hun werkomgeving of werkzaamheden. Zij werden als het ware gegrepen door de bron van afleiding of zij concentreerden zich op de uitvoering van hun taak. Taakbelasting, ervaring, leeftijd en vermoeidheid zijn factoren waarvan bekend is dat ze een rol spelen bij het optreden van ongevallen op de weg. Uit de door ons bestudeerde ongevalsrapporten is niet op te maken in hoeverre deze factoren een rol speelden bij de vijftig aanrijdingen op de werkplek.

Beperkingen aan het onderzoek

De analyse is gemaakt op basis van dossiers die bij de Inspectie SZW beschikbaar zijn en is beperkt tot de informatie die in deze dossiers te vinden is. Deze informatie is niet altijd compleet, bijvoorbeeld doordat de herinnering van betrokkenen niet volledig is of doordat bepaalde informatie bewust niet gedeeld wordt. De onderzoeken van de Inspectie SZW geven uitgebreid inzicht in het arbeidsongeval, maar zijn in hun uitvoering niet expliciet gericht op het onderwerp afleiding. Opgenomen zijn ongevallen waarvan wel bekend was dat afleiding een rol speelde doordat de inspecteur afleiding als beïnvloedende factor had geregistreerd. Ook is het aantal onderzochte ongevallen (vijftig) beperkt. Dit onderzoek kan daarmee wel inzicht geven in typische casuïstiek waarbij afleiding aan een arbeidsongeval heeft bijgedragen, maar kan niet gebruikt worden om algemene conclusies te trekken over alle arbeidsongevallen waarbij afleiding een rol speelt.

Wat te doen?

De werkgever kan risico's van afleiding beperken door (de

¹ Centrum Veiligheid, Arbeidsveiligheid Perceptie en Gedrag; email: vera.sol@rivm.nl

kans op) afleiding te verminderen en door de gevolgen van afleiding te beperken. Mogelijke aanpakken hiervoor zijn door arbo-professionals aangedragen en richten zich bijvoorbeeld op een goede inrichting van de werkplek en werkprocessen.

Sol V, van der Swaluw K, Chambon M, van der Zande A, Melssen N, Guldenmund F. Afleiding bij aanrijdingen op de werkplek : Een verkenning van het onderwerp en analyse van vijftig ernstige arbeidsongevallen. RIVM-rapport 2020-0038, RIVM, Bilthoven, 2020. DOI 10.21945/RIVM-2020-0038

Dit onderzoek werd verricht in opdracht van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid in het kader van programma Z/110010/19 Veiligheid, cultuur en gedrag

Website link:

<https://www.rivm.nl/publicaties/afleiding-bij-aanrijdingen-op-werkplek-verkenning-van-onderwerp-en-analyse-van-vijftig>